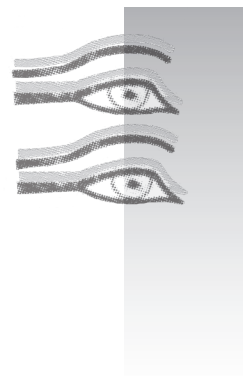

Emléknymok

TÓTH Gyula

Tóth Gyula a szombathelyi Berzsényi Dániel Tanárképző Főiskola Könyvtár- és Információtudományi Tanszékének vezetője volt 1973 és 2004 között. Szabó Ervin-díjas és MKE-emlékermes könyvtáros.

Könyvtáros eszmélésem és a KMK nagyjából egyidős: 1958–59-re datálom őket. 1961 elejéig a szakirodalomból ismerhettem a KMK megalakulását, de a Berzsényi Dániel Megyei Könyvtárba kerülésem, módszertani csoportvezetői, majd igazgatóhelyettesi mivoltomból fakadóan egész szakmai időszakom egybekapcsolódott a KMK-val. Mivel pályám két szakaszra bontható, kapcsolatam is e szerint alakult a KMK-val, illetve a munkatársakkal.

Az első szakasz (1961–1973) a hálózatszervezés, a végén a nagyobb közművelődési könyvtárak problematikája mentén alakult. 1960. december 1-jén történt munkába állásom első mozzanata a falusi könyvtárak tanácsai kezelésbe adásának levezényléséhez kapcsolódott. Majd felismerve, hogy ez nem oldja meg a kis települések könyvellátásának gondját, más utakat kellett keresni, ehhez Vas megye az ún. szentgotthárdi korsze-

rúsított letét kísérletével kapcsolódott. Később mi is orientálódtunk a kiskörzeti megoldás felé, és mi is sóvárogtunk a bibliobuszért. Az élet a járási szintű (manapság kistérségi) ellátást igazolta. A bibliobusztól is megtudtuk a szakirodalomból, hogy az nemcsak állandó könyvtárral nem rendelkező terepen, de jól felhasználható a kiskönyvtárak állománycseréjéhez is, tehát a kettő összekapcsolható – mint *Sebestyén Géza* tervezte a '40-es években. Természetesen mindent a KMK védőszárnyai alatt tettünk, baráti konzultációk és terepmunka keretében. Viszonyunkra jól rávilágít egy későbbi eset: az ország másik végéből való kollégánól kérdésre, hogy „ti nem teljesítitek a KMK intencióit?” azt válaszolhattam: „de igen, ha magunk is egyetértünk vele.” Vitapartneri volt ez a viszony: vezetésükkel és útbaigazításukkal kipróbálhattunk dolgokat (pl. a tájékoztatás alapjainak lerakása

a kis falusi könyvtárakban, vagy az irodalomkutatások országos hasznosítása, stb.), igényelték véleményünket és tapasztalatainkat és soha nem diktáltak „a felülről jött központi elvtárs” pózában.

Persze más, lényegében minden ügyben is a KMK volt számunkra az iránymutató. A minisztérium (akkortájt *Futala Tibort* leszámítva) nem volt a központi irányítás letéteményese számunkra. Nekünk a szellemi központ a KMK volt. Hallgatóimnak mindig büszkén említettem, hogy Sallai Pista bácsi később híressé lett tanulmányát, az 1972-es szakmai irányelvekben testet öltött új koncepcióját előkészítő munkabizottság egyik (talán az első) megbeszélését Szombathelyen tartotta, ott lehettem fogantatásánál. Talán nem szerénytelenség részemről, hogy Szabó Ervin „tanítványként” volt affinitásom minden olyan törekvéshez, mely a public library eredeti értelmezéséhez közeli hazai törekvéshez kapcsolódott. Úgy tartom, három egyetemem volt: az igazi az ELTE (és mindenekelőtt *Kovács Máté*), a virtuális Szabó Ervin életművének tanulmányozása, a harmadik, a gyakorlati pedig a KMK. Ez utóbbival az elmélet-gyakorlat viszonyának magas szintű megismerésére volt lehetőségem. Az első korszakhoz kapcsolódik még, hogy módszertani csoportvezetőként kezdtem képző-továbbképző tevékenységemet a tiszteletdíjasok alapfokú és továbbképző tanfolyamai szervezésével – természetesen ezt is a KMK védőszárnyai alatt. Majd 1970-ben a helyi szolgálathoz kerülve, a szakrészesítés szombathelyi változatában működöttünk együtt a KMK-sokkal. A legnagyobb vállalkozás pedig a *Halász László és Nagy Attila* vezette KMK-s kísérlet volt: *Hatásvizsgálat könyvtárban* c., a könyvtári ráhatást folyamatában kipróbáló olvasáslélektani és -pedagógiai vállalkozás. (Azóta sem tudom eldönteni, kudarc volt-e, hogy az akkor egyik legkorszerűbb megyei könyvtár és a jól felkészült, elhivatott olvasószolgálatos társaság meglehetősen csekély hatást tudott gyakorolni az olvasókra. Máig vallom, hogy a közművelődési könyvtár az otthoni, a családi magánkönyvtár kiegészítésére, toldalékként jött létre és az a feladata, hogy

(ki)szolgálja a hozzáférőknek az igényeit. A könyvtár a szolgáltatásaival nevel, s kevésbé a könyvtárosok által.)

Ilyen múlttal a legtermészetesebb volt számomra (volt egyetemem mellett) a KMK-ra támaszkodva tanszékszervezéshez fogni, a főiskolai könyvtárosképzésbe (gyér előzmények után) bekapcsolódni. Az első segítségkérő utam a KMK igazgatójához vezetett, aki akkor *Papp István* volt, s aki (a segítség megígérése és mindvégig megtartása mellett) rögtön a fejemhez vágta, miért tőlük kérek oktatási segédleteket, miért nem csináltak a kollégáim tíz év alatt? Ott nem, de magamban igazat adva, később *Ferenczi Zsuzsával*, *Csáki Pállal*, *Pálvölgyi Mihállyal* magam is írtam jegyzeteket, szerkesztettünk szöveggyűjteményeket. Amikor pedig *Katsányi Sándor* lett az Oktatási osztály vezetője, napi munkakapcsolatban álltunk, s együtt dolgoztunk a már említett segédletek mellett a képzés továbbfejlesztésén (a szociológiai, pedagógiai, pszichológiai, majd a könyvtártechnikai, számítógépes, stb. ismeretek beépítésén), ha úgy tetszik egy egészen más tudásanyagú és mentalitású könyvtárosság kialakításában. Együtt dolgoztunk a korábban szaktanfolyamot és tanítóképzőt végzetek főiskolai különbözeti államvizsgájának lebonyolításában. Fordítva: mi pedig közreműködtünk az asszisztensképzés tankönyvének többször átdolgozott változataiban. Akkortájt kezdett megvalósulni *Varjas Bélának* az 1950-es évekbeli, majd *Kovács Máténak* a '70-es évek fordulóján született elképzelése, hogy jöjjön létre a könyvtárosképzés és -továbbképzés teljes vertikumát átfogó könyvtári intézet. (Persze az eredeti elképzelés szerint az egyetemi tanszék lett volna a központ.) Hogy igazán nem lett azzá, abban előbb az egyetemi tanszékvezető partnerségének hiánya, majd 1986 után *Katsányi távo*zása is közrejátsz(hat)ott.

Hogy miben láttam a KMK szerepét az oktatásban? Nem csak most, kezdettől azt a véleményt képviseltem, hogy fél évszázad után nagy nyereség, hogy a könyvtárosképzés a(z felső)oktatásügy része lett. Minden szakembert legjobb ebben a keretben képezni. (Hogy milyen lett

volna, ha kifutja magát a könyvtárosgimnázium, csak találgatni lehet.) Hiszek a gyakorlat – elmélet – gyakorlat összefüggésében, ha úgy tetszik abban, hogy az elmélet a gyakorlat általánosításából születik. Ezért a továbbképzés, az újdonságok, a legkorszerűbb megoldások megismertetése viszont a gyakorlattal legközelebbi viszonyban lévő KMK-hoz illik jobban. (Diplomát, tudományos fokozatot az állami felsőoktatás keretében lehet kiadni.) Véleményem szerint az alap- és középfokú képzést – mivel közel áll a praktikumhoz és nincs a közoktatásban helye – a KMK végezte, illetve vezetésével a tankönyvtárak csinálták a legjobban. Voltak szép számmal, akik az alapképzést mind átadták volna a KMK-nak – ez csak zavart okozott, amit utólag kellett valami módon korigálni. Ebben voltak vitáink KMK-beli kollégákkal, ez néha rivalizálást hozott magával, de a vita előbbre is vitt. Miként jeleztem korábban, mivel a felsőoktatás keretében nem sikerült, s mivel a KMK a magyar könyvtárügy elismerten szakmai középpontja volt, szívesen vettem (volna), hogy a KMK – mintegy központi szervező szerepkört betöltve – kezében legyen a könyvtárosképzés vezénylése.

Úgy éreztem, hogy nagyjából az 1980-as évtized közepéig nem volt a KMK-nak „gyenge pontja.” Ezért csak módjával említettem nevet, mert Sallai Istvántól és Sebestyén Gézától kezdve, Kende Ferike nemzetközisig mindenben felkészült és segítőkész munkatársakat

ismertem meg. Később kezdtek megjelenni a szakmához alig értők, de a nagyobb baj, hogy azt megtanulni vagy megismerni sem akarók, hivatástudattal nem rendelkezők. Azt hiszem, hogy a Könyvtári Intézet már csökkentett szerepkört kapott. (A személyi észrevételeim így is érvényesek. *Vargha Balázs, Szabados László* vagy *Sebő Ferenc* és mások is kívülről jöttek, de azonnal megtanultak, mert akartak tanulni „könyvtáriul”, KáeMKásként gondolkodni. Mindenkinek a maga területén tekintélye volt a könyvtárakban, noha soha nem akarták ráerőltetni akarataikat, hanem vita/partnerként meggyőzni egymást. Meggyőződésem volt mindig a személyiség döntő szerepe a könyvtárügyben, s az is, hogy a KMK nélkül a magyar könyvtárügy nem emelkedhetett volna (nyugat)európai mércével mérhető magaslatokba. Az külön bravúr volt, hogy diktatórikus viszonyok között a közművelődési könyvtárak a szocialista népkönyvtártól mind közelebb jutottak a polgári közkönyvtárhoz. Igaz, a KMK-ban *Sebestyén Gézá*tól, *Sallai Istvántól* (*Kovács Mátétól* is) mindenki elsajátíthatta, miként kell – a Szovjetunióra hivatkozva – a legjobb polgári demokráciáktól eltanulni-megvalósítani a korszerűt. Lehet, hogy nosztalgia részemről, nekem az igazi KMK a Múzeum utcai volt – hangulatában és szellemében egyaránt. (Ami nem jelenti azt, hogy az ottani élet- és munkakörülményeket kívánnám vissza!)

26. kép
Norvég könyvtárosokkal
Skaliczki Judit, Papp István és
Bobokné Belányi Beáta